

Jari Peltokangas

Ukko-Jumalan Lemmikit

Suomen Muinaiset Kuninkaat

UKKO-JUMALAN LEMMIKIT

Suomen Muinaisille Kuninkaille –

Kaikille Niille Jotka Olivat

JARI PELTOKANGAS

Ukko-Jumalan Lemmikit

Suomen Muinaiset Kuninkaat

© 2016 Jari Peltokangas

Taitto: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-498-145-3

SUOMESSA NOIN 1000 VUOTTA ENNEN
AJANLASKUMME ALKUA.

Luku 1.

Asta lauleskeli iloisesti tehdessään askareitaan. Tänään hän oli päättänyt tarjota kuningasperheelle oranjyväpuuroa ja pitkään haudutettua hirvenlihaa. Liha oli kuivattu edellisenä syksynä onnistuneen metsästyskauden aikana. Se oli leikattu ohuiksi suikaleiksi ja laitettu sitten katonrajassa oleviin kehikkoihin kuivumaan. Hän puhalsi keittotasossa olevan hiilloksen päältä tuhkat ja asetteli hentoja lastuja kuumien kekäleiden päälle. Lastujen roihahtaessa palamaan laittoi hän niiden päälle ohuita oksia ja jatkeeksi vielä tukevampia puita. Harmaa savu nousi kiemurrelleen kohti katossa auki olevaa räppänää ja kohta paloi keittotasolla ratiseva tuli.

- Lina, tuohan minulle yksi niistä isoista ruukuista, mutta varo ettet riko sitä. Pääemäntä ei sellaista hyvällä katsele, vaikka kyllähän minä aina voin uusia tehdä. Sitä vaan en tiedä milloin niitä ruukkuja taas poltetaan. Kaipa se on sitten kun tarpeeksi ruukkuja on mennyt pirstaleiksi sekä täällä linnassa että kylällä.

Lina oli portinvartijan tytär jonka äiti kuoli hänen ollessaan kolmen vanha. Koska portinvartija oli milloin milläkin linnan asialla kuninkaan tai hänen poikiensa käskystä oli Asta ottanut linan siipiensä suojaan. Se että portinvartija Hirvi oli pitkä, raamikas ja komeanlainen mies, joskin hieman juro, oli ehkä osaltaan vaikuttanut Astan päätökseen. Mutta oli asiassa muutakin. Asta oli itse jäänyt äidittömäksi nuorella iällä. Hänen isänsä oli sotilaana kuninkaan palveluksessa ja oli näin ollen usein komennuksella. Näinä aikoina oli Asta ollut milloin minkin naapurin hoidettavana. He asuivat pienessä mökissä Taivassalossa Vehmassalmen rannalla. Mökin sijainti oli hyvä sillä siellä pystyi viljelemään pientä maatilkkua, pitämään vuohta, metsästämään, kalastamaan ja marjamaat olivat kaikkialla heidän ympärillään. Mutta ilman Astan äidin apua oli Isä Tapiolla vaikeuksia pitää huolta taloudesta ja pienestä tyttärestään. Hän oli tästä maininnut kuninkaalle,

joka oli jalomielisesti ottanut Astan keittiöpiiakseen. Ja niin he olivat sitten ylitettyään Vehmassalmen kävelleet kymmenen tuntia Lietoon jossa kuninkaanlinna sijaitsi.

Liedon Vanhanlinnan pääemäntä oli heti mieltynyt tomeraan Astaan ja oli, opetettuaan tyttöä muutamien vuosien ajan, antanut Astalle vapaat kädet toimia linnan taloudenhoitajana ja keittäjänä. Pääemäntä oli jo tuolloin ollut vaivalloinen, sillä häntä painoi viiden vuosikymmenen ikä. Mutta vielä pihisi hänessä tarpeen tullen sisua pistää kuka tahansa linnanväestä aisoihin, joten Astan kunnioitus häntä kohtaan oli kyllä oikeutettu.

Iina kantoi suuren ruukun Astan ojennettuihin käsiin, joka laski sen keittotulelle neljän kiven päälle. Hän kaatoi toisesta ruukusta siihen Aurajoesta haettua murtovertä, lisäsi runsaasti kuivattuja hirvenlihasuikaleita ja ryhtyi tarkastelemaan hyvin varustettua keittiön maustevarastoa.

- Pidähän sinä Iina tulta padan alla niin minä mietin miltä tämä pata tällä kertaa maistuu.

Hän kurkisti hyllyn päällä oleviin koreihin ja päätyi laittamaan pataan tuoreita osmankäämän juuria, katajanmarjoja, kuminaa, mäkimeiramia ja kuivatettua suolaheinää. Eikä aikaakaan kun padasta nousi herkullisen hirvipadan tuoksu, joka levisi keittiön ulkopuolelle saaden veden herahtamaan ohikulkijoiden suihin.

Liedon Vanhalinna ei ollut mikä tahansa puolustuslinna vaan se oli Suomen mahtavin linna josta käsin kuningas Fernioti hallitsi kuninkaskuntaansa, joka käsitti leveän rannikkokaistaleen aina nykyisestä Pyhäjoesta Kotkaan saakka ja kuului siihen mojova osa sisämaatakin aina Tampereelle asti.

Se oli rakennettu jyrkkään rinteeseen, siten että rinnettä oli tasoitettu maa- ja kivivallilla. Tämän maavallin päälle oli upotettu molemmista päistä teroitettuja tukkeja jotka nousivat viiden metrin korkeuteen. Rintavarustus oli suunnattu vihollisen ainoata mahdollista hyökkäyssuuntaa kohti. Siinä ei ollut porttia vaan se oli täysin umpinainen. Varsinainen

portti sijaitsi toisen sivustan keskellä ja pienempi portti, joka yleensä oli kiinni, sijaitsi linnakkeen takaosassa. Se olisi käytössä mahdollisen vetäytymisen aikana.

Tukkippaalutuksen yläosan sisäpuolella kiersi tukkisilta, jolta käsin vihollista oli helppo ampua nuolilla ja lingoilla. Tukkisillan päälle oli kasattu isoja kiviä sen varalta että vihollisen onnistui päästä paalutuksen juurelle. Merenlahdelle päin olevissa nurkissa oli katokset jotka suojasivat yövartijoita sateelta.

Tukkisillan tukipuiden alla oli asumuksia, jossa linnan vakituinen väki piti majaansa. Ne oli rakennettu kivilaakojen päälle. Seinät oli valmistettu oksista punomalla, jonka jälkeen ne oli tiivistetty savella rappaamalla. Sisäpuolelta ne oli tiivistetty turpeella. Katot oli tehty ruokosta ja kaisloista, joiden päälle oli sidottu puurankoja pitämään ne paikallaan. Kattojen harjalla oli liuskakiviä suojaamassa sateelta ja lumelta. Keittotilan yläpuolella oli aukko jonka saattoi peittää kirveellä tehdyllä lankulla, se vedettiin paikalleen pitkällä kepillä.

Jokainen talo käsitti asuinpuolen ja eläinsuojan. Erikseen oli vielä heinän säilytysuoja.

Kuningas itse asui perheineen tukevassa hirsitalossa, jossa sisäseinät oli eristetty turpeella. Se sijaitsi irrallaan paalutuksesta lähellä porttia, jotta kuninkaan luona asioivilla olisi helppo pääsy hänen luokseen. Tämä oli siis se talo jossa Asta toimi taloudenhoitajana.

- Kerropas Iina mikä saa sinun isäsi Hirven hymyilemään. kysyi Asta hääretessään keittiössä. Kuuden vanha Iina mietti tovin ja rupesi sitten hihittämään.
- No ainakin silloin kun se juo mustikkasahtia.
- No mutta jopas on jotakin. Tapahtuuko sitä useinkin? Millainen hän on silloin?
- Ehei, ei se kovinkaan usein juo, koska hänen pitää olla portinvartijana mutta hänestä tulee sellainen iloinen mies joka pussaa ja halaa. Minua se ei haittaa vaikkakin hän silloin on aika hassu.

- Mitä ihmettä? Osaako sellainen mörökölli pussata ja halata? En olisi Hirvestä uskonut, hän taitaa olla hieman hempeämielinen siimmässään vaikka onkin sellainen korsto. Mikä muu saa hänet iloiseksi? tenttasi Asta.
- Ilman muuta hyvä ruoka saa hänet aina hyvälle tuulelle, hän kun ei oikein välitä jäkälävellistä, jota pakostakin joudumme välillä syömään.
- No mutta, oletko sinä osannut valmistaa sen oikein? Ensiksihän isohirvenjäkälä pitää puhdistaa hyvin, ettei hampaat narsku kun sitä syö. Sitten se kuivataan ja jauhetaan. Jauhasta saa hyvää leipää ja velliä jos vain osaa maustaa sen oikein. Minä lisään siihen usein kuivattua lihaa tai silavaa mehevöittämään sitä. Tietenkin jos tahtoo muuttaa sen makua niin voihan siihen sekoittaa ohra- tai vehnä jauhoja, jos semmoisia sattuu olemaan. Nyt kun on kesä niin laita sekaan nuoria nokkosen lehtiä niin eiköhän isäsi huulet kaarru ylöspäin.
- Minä taas olen maustanut velliä kuivatuilla puolukoilla, mutta ehkä kokeilenkin noita sinun konsteja isä kun ei oikein perusta puolukoista.

Nuoresta iästä huolimatta oli Iina vastuussa taloudenhoidosta isänsä pienessä taloudessa, mutta hänellä riitti aikaa työskennellä ja oppia Astan kanssa.

- Kuulehan Iina, nyt kun on kesä, niin meidän pitää kerätä värikasveja talteen, jotta voimme värjätä syksyn ja talven aikana kutomiamme kankaita. Meidän kannalta punainen on hyvin tärkeä väri, sillä se on kuninkaan ja hänen kansansa väri. Muistatko, mistä kasvista me saamme punaista väriä?
- Kyllä kai se on ahomatara, jonka juuret pitää kerätä juuri ennen kukintaa.
- Niin se on, ahomataran juurista saa tummanpunaisen värin villakankaaseen ja jos haluaa hieman erilaisia punaisen sävyjä voi käyttää suolaheinän siemeniä. Muutenhan suolaheinästä saa keltaista,

tummanruskeata, mustaa ja vihreää. Muista vielä että keltaista saa kevätesikosta, kielosta ja ketohanhikista ja taasen vihreätä kielosta ja ketokaunokista. Nämä kun muistat, niin ei tule väreistä pulaa. Värin pehmeyyteen tai syvyyteen vaikuttaa värin valmistustapa. Älä ole huolissasi, ettetkö oppisi värjäämisen taitoa, sillä meillä on paljon aikaa pimeään kauden tullen.

Asta otti kaksi koria ja pienet kiviset puukot ja asteli Iinan seuraamana linnan portista ulos. He laskeutuivat alas mäkeä ohi laiduntavien lehmien ja pujahtivat läheiseen metsään. Käveltyään aikansa metsänpohjaa tähyillen he tulivat pienelle aukiolle jossa oli kosteikko.

- Katso, tuo tuossa on suopayrtti, se pitää aina kerätä talteen, sillä se puhdistaa hiukset ja rasvaiset taljat. Sitä ei ole koskaan liikaa.

Tytöt keräsivät värikasveja kyykkien ja kaivaen maata pienillä kivi-puukoillaan. Heidän palattua linnan portille istui portinvartija Hirvi portin pielessä mietteissään. Nähtyään isänsä hihkaisi Iina,

- Tervehdys isä, tässä tullaan keruumatkalta. Asta ja minä olemme keränneet värikasveja. Asta opettaa minua värjäämään kankaita ja vuotia.

Hirvi murahti vastaukseksi. Hän katseli Astaa ikään kuin olisi nähnyt tämän ensimmäistä kertaa. Astan ulkonäkö oli muuttunut hänen linnassa viettämistä tyttövuosistaan. Hänellä oli kastanjanpunaiset paksut hiukset jotka olivat valtoimenaan, vihreät silmät, ylväät rinnat ja muutenkin sopusuhtainen ruumiinrakenne. Päällään hänellä oli pehmeä hirvennahka tunika, joka oli tehty ompelemalla lähes samantyyppiset etu- ja takakappaleet yhteen. Vyötäröä korosti hirvennahasta tehty vyö, jonka molempaa päätä koristi sulat ja simpukankuoret. Tunika oli kauniisti kirjailtu erivärisin langoin ja nahansuikalein. Jaloissaan hänellä oli hirvennahkamokkasiinit luukoristeineen, niiden pohjaa oli vahvistettu paksulla siannahalla, joka oli muotoiltu jalanpohjan mukaan. Mokkasiinit oli kiinnitetty nahkaremmillä nilkan ympärille. Hän oli varsin miellyttävä ilmestys kenelle tahansa miehelle. Hirvi ei kuitenkaan uskonut leskimiehen kiinnostavan tätä

nuorta naista, joka kaiken lisäksi oli hänen tyttärelleen kuin isosisko.
Asta hymyili Hirvelle kujeilevasti,

- Voinhan minä opettaa sitä taitoa sinullekin, jos niin tahdot. Tähän opetusryhmään mahtuu enemmän kuin Iina ja minä.

Hirvi katsoi Astaa kulmiensa alta ja mutisi jotain tärkeämmästä tekemisestä ja siirteli samalla hirven etujalasta tehtyä nuijaa käsissään.

Luku 2.

Kuningas Fernioti katsoi hirsisillalta paalutuksen yli Aurajokilaaksoon. Siihen aikaan meri ulottui sinne pitkänä salmena ja vesi oli nykyistä huomattavasti korkeammalla. Linnasta avautui kaunis näkymä merensalmeen ja sitä ympäröiviin metsiin. Oli aurinkoinen ja lämmin päivä. Kaikkialta kuuluvaan lintujen viserrykseen sekoittui nautojen ammuntaa ja sikojen röhkimistä. Kuuluihan sieltä välillä lampaiden ja vuohienkin määkimistä. Kuningas tarkasteli viljapeltoja, joiden alaa hän oli antanut vuosi vuodelta suurentaa. Ohran ja vehnän kasvatusta oli hänen mielestään hyvää muonituspolitiikkaa, joka vähentäisi onnenvaaraista metsästystä ja kalastusta. Eipä silti kalastus ja metsästys ruokkisi kyllä tämän kansan, mutta ihmiset olivat lisääntyneet ja semmoisena kehitys jatkuisi. Lähikylästä oli ihmisiä muuttanut sisämaahan tilan ahtauden vuoksi, mutta myös parempien metsästys- ja viljelymaiden toivossa. Heitä oli myös muuttanut pohjoiseen missä turkisten laatu parani mitä pohjoisemmaksi meni.

Kuningas Fernioti oli pitkä ja lihaksikas mies. Ne viholliset, jotka olivat taistelussa kokeneet hänen voimansa, kutsuivat häntä jättiläiseksi. Hän oli vain hieman miehiään pitempi ja siitä syystä kutsuttiin hänen kuningaskuntaansa jättiläisten maaksi.

Hänellä oli vaaleat pitkät hiukset ja parta, hänen silmänsä olivat häikäisevän siniset ja niissä oli tarkka ja läpäisevä katse, nenä oli suora ja leuka jyrä. Hänen huulensa, mitä niistä parran alta näkyi, olivat täyteläiset miehen huulet, ne pystyivät kireisiin käskyihin ja karjaisuihin, mutta myös hellään kanssakäymiseen naisen kanssa. Kädet olivat voimakkaat ja käsivarret pullistelivat lihaksia. Hartiat olivat leveät, syvä rintakehä ja voimakkaat jalat. Niin, kuningas Fernioti oli komea mies.

Kainuussa tilanne oli mielenkiintoinen. Sen kuningas oli vanha, eikä hänellä ollut miespuolista seuraajaa, mutta nuorin hänen tyttäristään kuului olevan kaunis. Kainuun kanssa on aina tultu toimeen, ajatteli kuningas, heidän kanssaan tekemämme sopimuksen mukaan me pidämme ruotsalaiset poissa heidän länsirajaltaan ja he taas pitävät itäkansat poissa meidän itärajalta. Jos vanhin poikani Kari, naisi Kainuun kuninkaan Ehtaron tyttären, saisimme hallitaksemme sekä Suomen, että Kainuun saman vallan alle. Kun kaikki muut hänen tyttärensä on jo naitettu pois, on luonnollista että tuleva Suomen kuningas hallitsee myös morsiamensa isän maata. Poikiahhan Ehtarolla ei enää ole, molemmat ovat kuolleet kahakoissa itänaapurien kanssa. Sinänsä valitettavaa mutta taisteluiden kautta on Kainuun itärajalla nyt rauhallista. Aika on siis otollinen. Olen lähettänyt Atson ja Otson Ehtaron puheille. Tarjoan hänelle rauhaa, hänen kansansa suojelua, poikani kättä ja hänen tyttarelleen asemaa Suomen ja Kainuun kuningattarena, kun se päivä koittaa. Nämä ehdot pitäisi olla sairaalloisen ja vanhan miehen hyväksyttävissä. Atson ja Otson ohjeisiin kuuluu lievä vihjaus vaarasta, joka heitä uhkaa, jos he hylkäävät tarjouksemme. Olemme huomattavasti paremmin aseistettuja, olkoonkin että heilläkin on kauppayhteydet Venemaahan (Novgorod) ja Bysantiin, mistä saa pronssista tehtyjä aseita. Heiltä puuttuvat keihäslingot, mutta myös järkevät lait, jota noudattaa niin rauhan kun sodan aikana. Järjestelmällisyys on puutteellista, samaten sotastrategia. Meillä lähes kaikki miehet ja monet naiset osaavat lukea ja se on avain meidän menestykseen. Kun laki ja strategia on luettavissa tuohikääröistä, tietää jokainen paikkansa ja menettelytavat. Viisas oli isäni, joka ajoi ihmiset tulkitsemaan kirjoitusta, se on kun heille olisi avautunut uusi maailma. Se antaa heille varmuutta ja ylilyöntiaseman muihin nähden.

Niin, Atson ja Otson pitäisi muutaman päivän sisään palata Kainuun kosiomatkaltaan. Odotan jo mielenkiinnolla heidän tuomaa sanomaa. En haluaisi selkkausta Ehtaron kanssa, sillä riittäisät ruotsalaiset ovat meille kaiken aikaa uhkana. Pohjoisessa taas, meillä on vastassa lappalaiset, he ovat omapäisiä, mutta heidän kanssamme vaihtamat turkikset ovat

huippuluokkaa. Siitä tulikin mieleeni, että pitää antaa tarkistaa millainen varasto meillä on piikiveä. Lappalaiset vaihtavat mielellään meidän tekemiä piikiviveitsiä ja kirveitä. Muita kauppatavaroitamme ovat keramiikkaruukut, niiden sisältämä vilja ja eriväriset verkavaatteet. Jos piikivivarasto on päässyt ehtymään, on kiireesti lähettävä kauppalaivasto vaihtamaan meille lisää piikiveä Suomen lahden eteläpuolella asuvilta veljiltämme ja ehkä olisi järkevää että laivasto purjehtisi aina Venemaalle ja Bysanttiin saakka, sillä meillä on varastot täynnä turkiksia. Varsinkin ilveksen turkit ja lappalaisilta vaihdetut porontaljat tekevät siellä hyvin kauppansa. Niitä voisi vaihtaa kultaan, mutta pystymme vaihtamaan sitä edullisemmin lappalaisilta, joten Bysantin pronssi kaikissa muodoissaan, vaikka rikkinäisinä esineinä olisi meidän kannalta paras kauppatavara. Sen voi aina sulattaa ja valaa aseiksi. Kehittämäämme pronssikirvestä ei voita mikään, se on niin leveä, että sillä osuu vaikka tarkkuus olisi heikonlainen.

Sitten meillä on nämä riitaisat ruotsalaiset, aina kärkkymässä tilaisuutta ryöstöihin ja aluevaltauksiin, mutta vielä me osoitamme heille paikkansa. Nykyinen ketju linnakkeita pitkin rannikkoa on hyvä puolustuslinja, jossa mahdolliset hyökkäykset voidaan ilmoittaa linnakkeesta toiseen, joko savu- tai tulimerkin avulla tai sitten nopealla sanansaattajalla, jolloin läheisen linnakkeen miehet pääsevät koukkaamaan hyökkäävän vihollisen sivustoihin ja selkään.

Pelkkä puolustus ei kuitenkaan riitä, meidän tulee käydä kovakouraisesti tervehtimässä ruotsalaisia jotta heissä syntyisi sopuisaa kunnioitusta meitä kohtaan. Jokaista heidän tekemää hyökkäystä rangaistaan ankaralla vastahyökkäyksellä. Sen on oltava heidän hyökkäystään voimallisempi. Mutta ensin on saatava tämä Kainuun tilanne hallintaan.

Asta nosti höyryävän hirvipadan pöytään jonka ääressä istui osa kuninkaan perheestä. Siellä istuivat, paitsi kuningas Fernioti ja hänen puolisonsa Suvi-Tuuli, myös tyttäret Ilmatar, Lemmikki ja Tuuletar. Pojista läsnä oli vain Väinö, Kari oli käymässä merenrantalinnak-

keessa, joka myös tunnettiin Samppalinnana sen päällikön mukaan, ja Liekki oli miehineen lähtenyt tarkastamaan pohjoista linnakeketjua, joka ulottui nykyiseen Uusikaarlepyyhyn saakka. Liekki ei palaisi vielä pitkään aikaan sillä hänen matkaansa oli pitkä ja sitä hidasti kauppatavara, jota hän vei mennessään, ja toisaalta vaihdetut kauppatavarat, jotka hän toi tullessaan. Lähimmät linnakkeet sijaitsivat Nousiaisissa, ne olivat Koljola, Repola ja Laihoinen. Mutta kesällä matkanteko oli mieluisaa ja Liekki oli luonteeltaan seikkailija.

Asta nosti myös makoisan ohrapuuron pöytään. Kun kuningasperhe ryhtyi syömään, seurasi Asta heitä tarkkaavaisesti. Ilmatar oli tyttäristä vanhin, jo seitsemäntoista vuoden ikäinen. Hän muistutti isäänsä siinä että hänkin oli pitkä, hänellä oli paksut vaaleat hiukset, suora nenä ja huikaisevan siniset silmät. Luonteeltaan hän oli pohdiskeleva ja ystävällinen. Kas kun Ilmatarta ei ole vielä naitettu, ajatteli Asta, ottajia varmasti olisi, kaunis nainen ja vielä kuninkaantytär. Johan hänen korunsa olivat omaisuuden arvoiset. Ilmattaren ranteita koristi useampi pronssirannerengas, kaulassaan hänellä oli pronssinen kaularengas ja kaunis niinikään pronssinen solki koristi hänen punaista villa-asuaan. Lemmikki oli yhtä pitkä kuin Ilmatar mutta hänellä oli kuparinpunaiset pitkät hiukset ja vihreät silmät. Lemmikki oli määräilevä ja äkkipikainen, Asta oli useammin kuin kerran nähnyt noiden vihreiden silmien sinkoavan tulta. Koruja hän käytti mielellään, pronssikorujen lisäksi hänellä oli karhunhammas pujotettuna nahkaremmiin kaulansa ympärillä. Hän oli joskus sanonut Astalle että se mies, joka saa karhunhampaan hänen kaulastaan, olisi hänen tuleva miehensä. Hiiren kanssa hän ei kuulemma menisi naimisiin. Tämän seikan hän oli pontevasti tuonut isälleen julki, joka kuitenkin viime kädessä päättäisi avioliitosta. Lemmikki oli iältään kuudentoista. Sitten oli tyttäristä nuorin, kolmetoista ikäinen Tuuletar. Jos Ilmatar oli kaunis, niin Tuuletar oli tyrmäävän kaunis. Hän oli kuin ilmetty isosiskonsa, samanpituinen, vaalea, sinisilmäinen mutta hänen ihonsa oli kuin hiottua luuta ja hänen piirteensä oli sirommat kuin Ilmatta-

Mukaansa tempaava kertomus pronssi-aikaisesta Suomesta jolloin Suomen muinaiset kuninkaat hallitsivat ja valloittivat laajoja alueita Pohjolasta eli noin 1000 vuotta ennen ajanlaskumme alkua.

Osittain sotaista tarina on höystetty kelpo huumorilla jossa kaksosilla, Otso ja Atso, on keskeinen rooli.

Teos raottaa sen aikaisia käytäntöjä, oloja ja ruokia. Ihmeelliset ovat parantaja-Astan taidot ja shamaani Kukurtajan kyky lukea tulevaisuutta.

Tosi tapahtumilla on tärkeä asema tarinan kerronnassa.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi